

Clair de Lune

Bart Boom

Clair de Lune

Roman

Schrijver: Bart Boom
Cover: Nanci John
ISBN: 9789465380278
© Bart Boom

De maan is de patrijspoort van het nachtschip.

Ramón Gómez de la Serna

16 MEI 2022

Vreemd eigenlijk: dag en uur kies je zorgvuldig, maar niet je maan. Vannacht zal die vol zijn, dus voor mij stond het moment snel vast. Voor het laatst zal ik naar haar kijken, zoals ik ontelbare keren heb gedaan, uit mijn slaap gehouden door gedachten, opgeschrikt uit een droom, of simpelweg gebiologeerd door het mysterie dat ze vertegenwoordigt. Het mysterie dat voor mij nog altijd even groot is, als toen ik klein was.

Maanlicht is zo geruststellend. In het diepste donker licht iets je bij, waakt over je, stuurt zelfs waar nodig. Althans, zo zie ik het. En niet om nu, op de rand van mijn leven, in vrede te kunnen gaan of de hoopvolle gedachte te kunnen koesteren dat er meer is tussen hemel en aarde, dat mij wellicht iets van het mysterie geopenbaard zal worden, het is echt mijn ervaring. Zeker vanaf het jaar dat alles in mijn leven op z'n plek viel, alweer achttien jaar geleden. Dat is een apart verhaal. Het was een meisje met haar pop dat de deur opendeed, waardoor het tochtte en het hele archief in mijn bovenkamer begon te wapperen.

2004

‘Ben jij een mama?’ De verlegenheid op haar gezicht geldt niet zozeer de inhoud van de vraag, als wel het vragen zelf.

‘Nee, ik ben geen mama.’

Ze stopt een vinger in haar mond, waardoor die bijna op slot gaat, en kantelt haar hoofd. ‘Waarom niet?’

Vanaf de bank tegenover ons wordt de kans op een openhartig gesprek getorpedeerd. ‘Sophie... S  phie!’

De schat kijkt om.

‘Kom eens hier. Laat die mevrouw maar even rustig zitten, Sophie.’

Alsof een kind van drie, vier, geen recht heeft op een eerlijk antwoord. Ik geef aan het geen probleem te vinden, maar Sophie is gehoorzaam en zet de verzorging van haar pop naast haar hoogzwangere moeder voort.

Eenmaal uit de fles blijft de vraag rondzweven tussen het gejoel van kinderen bij de speeltoestellen en de jool van een groep tieners op het gras, net als ik naar buiten gelokt door de eerste mooie lentedag.

Als Sophie en haar moeder zijn verdwenen, komt het zoeken naar een antwoord op gang. Ja, waarom eigenlijk niet? Het is nooit een doordachte keuze geweest, maar ik kon mezelf gewoon niet als moeder zien. De wekker van mijn biologische klok bracht daar geen verandering in. Het paste toen ook niet meer in het leven dat we hadden, druk als we waren met ons werk. Daarbij, Willem is elf jaar ouder, mag je dat een kind aandoen?

Maar welke argumenten ik ook aanvoer, de echte reden blijft onduidelijk. Ergens denk ik dat het met mijn jeugd te maken heeft. Niet dat die ongelukkig was, maar iets klopte er niet. Iets waar ik nooit de vinger achter heb gekregen. En nu, op m’n 59ste, komt de vraag als een boemerang bij me terug. Is dit dan de grote spijt, die komt als het te laat is? Tussentijds diende zich wel eens twijfel aan, maar het lukte altijd weer die weg te rationaliseren. Wat hoor je niet

over kinderen vandaag de dag. Hoe moeilijk ze het hebben: drugs, pesten, criminaliteit. Maar ze over een kam scheren is natuurlijk onzin. Er zijn zoveel fantastische kinderen en de kans daarop is veel groter dan op een misbaksel.

Zoals alle onbeantwoorbare vragen, brengt ook deze een lawine andere teweeg. Ben ik gevlucht in het werk om niet te hoeven? Heeft het zelfs mijn keus voor Willem bepaald? Wat was vrije wil, wat niet?

Ervan uitgaande dat hij eerder zal overlijden, zal ik ooit alleen achterblijven. Dat is wel kaal. Als ik aan ma denk, was het fijn dat ze mij had na pa's dood. Iemand die zich om je bekommert. Of is dat egoïstisch, en mag je daarom geen kind willen?

Het joch dat vlak voor mijn voeten zijn bal ophaalt, kijkt lichtelijk verstoord. Sorry, knul, niet gezien.

Ik loop het park uit en denk ik aan Willem. Aan de gesprekken die we sporadisch over ons kinderloos zijn hebben gevoerd. Hij heeft er vrede mee. Zo is het gegaan en gedane zaken nemen nu eenmaal geen keer.

's Avonds houdt de vraag me uit mijn slaap. Ik ga een plas doen en bij terugkomst in de slaapkamer spied ik tussen de gordijnen of ik iets van haar gezicht kan aflezen. Kijkt ze vermanend, dan weet ik dat ik moet loslaten. Maar vanaand toont ze een scherpe sikkels, een fronsrimpel.

Wat moet ik hier nou mee? Ik heb geen zin in gepieker, maar wil het begrijpen.

‘Umami?’ Zijn intonatie houdt het midden tussen spot en ongelooft.

‘Vindt u dat vreemd?’

‘Nou nee, maar ik ken dat niet zo. Ik geloof u. Het is tenslotte uw ervaring.’ Dan tuit hij zijn lippen als teken dat een conclusie onderweg is, kijkt over zijn bril en deelt me die mee: ‘Tja, mevrouw Brand, het is een vreemd verhaal, dat ik ook niet een-twee-drie kan plaatsen. Zou het kunnen dat het werk u wat te veel geworden is? Ik heb van Welling begrepen dat de werkdruk de laatste tijd nogal hoog is.’

‘Niet hoger dan anders, maar het is inderdaad druk, ja.’

‘Onhoudbaar druk?’

‘Jee, wat is onhoudbaar? Ik heb het gevoel dat ik het nog steeds goed aan kan. En ik kan het moeilijk op mijn collega’s afschuiven. We zitten in hetzelfde schuitje.’

Hij kijkt me onbewogen aan. ‘Ik begrijp uw arbeids-ethos, heel nobel, maar niet zelden is dat juist de factor waarop alles stukloopt.’

‘Hoe bedoelt u?’

‘Ik zie genoeg mensen voor wie het eigenlijk te veel is, maar die dat nooit zullen toegeven. Tot ze afknappen.’

‘Maar ik ben toch niet afgeknapt?’

‘U zegt het, maar ik ben voorzichtig. Vroegtijdig gas terugnemen kan een hoop ellende voorkomen. We moeten niet in een burn-out situatie terechtkomen.’

Nou ja zeg, het moet niet gekker worden.

‘Het lijkt me het beste om u een time-out te geven. Als ik naar uw staat van dienst kijk, is daar weinig op aan te merken: drie dagen verzuim in ruim dertig jaar. Bent u nooit ziek?’

‘Eigenlijk niet. Voor een verkoudheid blijf ik niet thuis.’

‘U lijkt wel een arts.’ Hij grijnst, waardoor zijn ronde koppie iets krijgt van een pompoen op Halloween. ‘Weet u wat ik doe: ik stuur u zes weken op ziekteverlof.’

Mijn hemel! 'Ik weet niet of ik daar beter van ga worden, dokter.'

'Ik zal uw huisarts verwittigen. Neem volgende week contact met hem op. Hij zal met u bekijken wat er verder moet gebeuren.'

Zijn bewoordingen maken me onrustig. 'Wat zou er dan verder moeten gebeuren?'

Hij schraapt zijn keel. 'De dingen uit uw verleden. Misschien een goed moment om die eens onder de loep te nemen. Er lijkt een verband met uw wegrakingen, toch?'

Als ik even niet weet wat te zeggen, trekt hij zijn wenkbrauwen op. 'U kijkt nogal bedenkelijk.'

'Ja, ik sta een beetje versteld.'

'Het kan toch geen kwaad?'

'Dat niet, maar...'

'Ik zal met Welling overleggen, het komt wel goed. Over zes weken zien we elkaar weer.'

'En als ik volgende week nergens meer last van heb?'

'Zes weken, mevrouw Brand. Een mi-ni-mum!'

De hamer is gevallen en hij brengt me naar de deur.

'Umami: die zal ik onthouden.' Hij steekt zijn hand uit. 'Tot over zes weken.'

Verbouwereerd sta ik op de gang.

Op weg naar huis overdenk ik het gesprek. Had ik het niet moeten vertellen? Maar het was toch zo? Alsof ik ze wil controleren, passeren de gebeurtenissen opnieuw de revue. Ik zie hem liggen in die steriele kamer. Dat uitgemerelde gezicht, die holle ogen. Mam had hem laten opnemen, want thuis kon ze het niet meer aan en ze weigerde hulp van buiten. Tevoren had hij zich sterk tegen het idee verzet, maar had uiteindelijk akkoord moeten gaan. Hij had geen energie meer om tegengas te geven en misschien de stille hoop voor de allerlaatste dagen terug te mogen keren naar huis, zonder te beseffen dat die al waren ingegaan.

Zodra ik uit mijn werk kwam, ging ik naar hem toe, of 's avonds met Willem. Ik hoopte zo nog een moment met hem alleen te hebben, maar dat kwam er niet. Mam week niet van zijn zijde. Soms probeerde hij wat te zeggen en dan kwam zij ertussen. Ik mocht hem niet te veel vermoeien.

Na een paar dagen kwam er een soort berusting. Stil lag hij naar het plafond te staren. Hij sprak niet meer en uit zijn mond kwam een pestilente lucht, die ik rook als ik zijn voorhoofd bette. Wanneer ik kwam of wegging, probeerde hij een glimlach en sloot even zijn ogen bij wijze van groet. Mijn vader, van wie ik zo veel hield, op de drempel van de dood.

Op de laatste avond wachtten ma, Willem en ik tot het kaarsje uit was. Eindeloos danste het vlammetje op de laatste druppel vet van zijn uitgeteerde lichaam. En toen was het zover. Geen adem, geen reutel, niets. Alles was stil geworden aan een altijd zo bewegelijke man. Ma zweeg, Willem praatte en ik was kapot. Vlak voor ik naar het toilet ging, kuste ik zijn voorhoofd en zei: 'Rust nu maar, lieve pap, het is gedaan.' Op de gang likte ik aan mijn lippen: Umami. Zo smaakt dus de dood.

Op het toilet heb ik zitten grienen, zonder geluid. Ik weet niet hoe lang ik daar gezeten heb. Toen ik terugkwam, was

er een verpleegster, die met ma en Willem een paar praktische zaken doornam. Willem zou het allemaal regelen, hoorde ik hem zeggen.

We hebben ma naar huis gebracht en daar nog een kop thee gedronken. Ik hoefde niet te blijven slapen.

In de voortuin luidt de purperklok de zomer in, maar onhoorbaar zacht, want het is buitengewoon fris. Een frisheid goed voor mijn gemoed, dat direct in mineur schiet, als ik de woonkamer betreed.

‘Hallo. Gadver, Wallum, ik zet even het raam open.’ Meteen heb ik spijt. Hij kan er ook niks aan doen.

Gegeneerd kijkt hij op van zijn boek. ‘Sorry, ik wist niet dat je al zo snel terug zou zijn. Hoe was het?’

Ik blijf bij het raam staan en vertel dat ik net zes weken betaald verlof heb gekregen.

‘Tjonge, waarvoor?’

‘Hij denkt aan een burn-out.’

‘Jij?’

‘Ik ben ook maar een mens.’

‘Wie niet? Dus we kunnen op vakantie?’

Ik schiet in de lach. Willem grijpt alle vrije tijd aan om met een vakantievoorstel te komen. ‘Ik denk niet dat dat de bedoeling is. Volgende week moet ik contact opnemen met Varekamp.’

Hij neemt zijn bril in de hand en kijkt ietwat verwonderd.

‘Misschien moet ik in therapie.’

‘Een zielenknijper?’

‘Dat denk ik niet, ik heb jou.’

Hij zet zijn bril weer op en pakt z’n boek. ‘Ik wist niet dat je mij enige psychologische kennis toedichtte.’

‘Daarom knijp je ook zo in mijn ziel.’

‘Ach so.’

Onder de borrel wil Willem weten waarom ik Chen het overlijden van mijn vader zo omstandig uit de doeken heb gedaan. Het was omdat hij er expliciet naar vroeg, nadat ik had verteld dat ik juist daaraan dacht, toen ik mijn zogenaamde black-out kreeg. Wat een consternatie was dat. We zaten in vergadering, en aan het eind zat ik me stierlijk te vervelen. Alles was gezegd, maar Herweijer moest er als gewoonlijk nog even z'n plasje over doen. Plotseling leek ik in een soort onderzeeër terechtgekomen, volledig afgesloten van de buitenwereld. En daar ging de film van pa's overlijden lopen en hield pas op toen Joyce van de griffie heftig aan mijn schouder schudde.

'Bel 112,' hoorde ik haar in de verte roepen, 'ze heeft een hersenbloeding of een hartaanval!'

Door alle tumult kwam ik bij. 'Nee, laat maar, ik was even weg. Het is al goed.'

Later hoorde ik dat dat "even" ruim een minuut had geduurd. Iedereen was zich rot geschrokken; ik had juist het gevoel veilig boven water te zijn aangekomen.

Meestal zit ik 's avonds nog wel even achter de vleugel, maar vanavond wil het niet. Ik kan me niet concentreren. Ik denk aan Sophie. Aan hoe ik vroeger met mijn poppen speelde en dat spel mijn opvoeding weerspiegelde. En weer komen ze voorbij: schimmige herinneringen, die ik al zo vaak tegen het licht heb gehouden, een doelloze parade scenes, waarvan ik de tekst woordelijk ken, maar de strekking nooit zal begrijpen. Inmiddels zijn we drie maanden verder en nog nooit ben ik zo met mezelf bezig geweest.

De dag ligt voor me als een gapend gat. Ik denk aan de dossiers waaraan ik werk, en waar ik niet zo simpel afstand van kan nemen. De overdracht kostte me een uur en nog heb ik het gevoel belangrijke zaken onbesproken te hebben gelaten. Maar goed, ik moet het loslaten. Als ik op vakantie ben, lukt het daar ook.

Ik ga wat in de tuin doen, dat is er sinds het voorjaar nog niet van gekomen. Dorre stengels tussen de planten uithalen en de grond loswoelen. Pa zou trots zijn, als hij me zo bezig zag. De tuin langs het spoor was zijn lust en z'n leven. Het was heerlijk met hem mee te gaan. Bonen te plukken of te dwalen in de omgeving. Kikkervisjes te vangen in een van de slootjes met een net dat hij van een oude nylonkous had gefabriceerd. Samen thee te drinken in het houten hutje vol spinrag en pissebedden. Zelf had ik ook een tuintje waar ik iets mocht kweken en waar de rabarber stond.

Na een uur ga ik naar binnen, met halfbevroren vingers. Ik wil nog piano kunnen spelen. Mijn vleugel is een even belangrijke levensgezel voor me als Willem. Samen helpen ze me overal doorheen. Willem als ik rationeel moet spieghelen, de Blüthner waakt over mijn zielenheil. Mijn vingers zijn de bliksemafleiders van mijn brein. Via de toetsen en het zangbord zend ik al mijn ongerief de ruimte in. Na een uur ben ik leeg en gelukkig. Een effectievere therapie bestaat er niet.

Willem vindt alles wat ik speel prachtig. Hij komt uit een muzikale familie, maar zelf heeft hij niet meer dan een blauwe maandag saxofoon gespeeld. Hij wilde jazz spelen, maar kwam erachter dat dat losse niet zo bij hem past. Het ding ligt ergens op zolder en moet daar vooral blijven. De enkele keer dat hij zich erdoor laat verleiden, vlucht ik de tuin in. Hij heeft geen maatgevoel, kan ook niet dansen. Met zijn lengte wordt hij meteen een vogelverschrikker. Op school noemden ze hem niet voor niets "de pijpenrager."

Zelf heeft zijn postuur hem nooit dwarsgezet. Behalve toen hij werd afgekeurd voor militaire dienst, maar dat was in een tijd dat hij nog heil zag in het krijgsbedrijf.

Als vlinders die nooit stilstaan bij hun vlucht, zweven mijn handen over het klavier, bedwelmd door Bachs Siciliano.

's Middags ruim ik mijn bureau op. De aanwas van dor blad gaat hier sneller dan in de tuin. Dingen die ik nog had willen lezen, gaan zonder pardon het ronde archief in. Het doen van iets met daadkracht lucht me op.

In de laden is alles nog ordentelijk. Hé... de doos met foto's, die we na het overlijden van ma hebben meegenomen. Ik aarzel: ga ik ermee zitten, kom ik tot niets meer. De la is nog niet dicht, of ik hoor: 'Kijk!'

Met een ruk draai ik me om. M'n hart klopt in mijn keel en ik krijg kippenvel. Ik begin aan mezelf te twijfelen, maar er is geen ontkomen aan: ik móet kijken. Ik pak de doos en zet 'm op het schoongeveegde blad. Op de zijkant een oud label: maat 8. Ma had grote voeten. Gelukkig niet van haar geërfd.

Als ik het elastiek verwijder, knapt het, zo uitgedroogd is het. Een allegaartje aan beelden: voorouders in strenge jurken of pak, trouwfoto's, ma met die ontsierende pukkel op haar wang waar later haar uit groeide, pa bij Werkspoor, opa en oma waaraan ik geen herinneringen heb, vlak na elkaar gestorven. En wie is dit met ma? Zus en ik 1939, staat op de achterkant. Een rilling trekt over mijn rug. Zus en ik...? Ik heb altijd begrepen dat ma enig kind was. Of is Zus een naam?

Ik kijk tot onderin de doos, maar niets trekt verder nog mijn aandacht. Het is die ene foto: Zus en ik 1939, lees ik nogmaals. Het handschrift van mijn moeder. Ik bestudeer de dames, hun haar, hun kleding. Vlot hoor. Vast genomen

door pa. Hij was een niet-onverdienstelijk amateurfoto-graaf.

‘Wat was je aan het doen?’ vraagt Willem, wanneer ik beneden kom.

‘Kijk eens wat ik heb gevonden.’

Hij bestudeert het kiekje, ook van de achterkant.

‘Ze heeft altijd gezegd dat ze enig kind was en dat dat helemaal niet erg was.’

‘Ze zouden zussen kunnen zijn.’

‘Misschien heb ik ergens wel een tante. Hoe kom ik daar-achter?’

‘Zoekt en gij zult vinden.’

‘Ja, maar waar moet ik beginnen?’

‘Ik zou beginnen bij de Burgerlijke Stand van de gemeente waar je grootouders hebben gewoond. Met een beetje geluk hebben ze daar hun persoonskaart.’

‘Weet ik waar die gewoond hebben. Ik weet niet eens waar ze gestorven zijn.’

‘Waar is je moeder geboren?’ vraagt Willem, die zich nooit uit het veld laat slaan.

‘Utrecht.’

‘Probeer het dan daar. Van daaruit kun je altijd verder zoeken.’

Willem heeft overal een oplossing voor, en meestal nog een goede ook.

‘Je hebt er nu de tijd voor,’ voegt hij aan zijn woorden toe en duikt weer in zijn boek.

Even later blijkt hij daarin toch niet zo verdiept. ‘Ik kan ook kijken of ze hun gegevens al online hebben. Dat kan je een reis besparen.’

Na een uur komt hij beneden. ‘Ergerlijk, het werkt gewoon niet.’

‘Geen probleem, ik ga morgen wel naar Utrecht.’

Al is het maar een korte rit, reizen per trein heeft iets ontspannends. Om niet door alles wat voorbijraast ontregeld te worden, houd je je blik automatisch op de horizon gericht en dat werkt meditatief. Louise van de griffie probeert al jaren rust te vinden in yoga. Ze zou haar tijd en geld beter aan het spoor kunnen besteden.

Wanneer ik Utrecht nader, denk ik aan mijn jeugd. Aan de wekelijkse gang naar juffrouw Emmink, die volgens het glimmend gepoetste bordje op haar voordeur Rosa heette. Een schat van een vrouw, bij wie ik altijd tussendoor mocht komen oefenen, als ma ziek was, of Czerny op haar zenuwen werkte. Zij zat dan beneden les te geven op een Bechstein, ik – in een onverwarmd kabinetje op de eerste verdieping, volgestouwd met bladmuziek en borstbeelden van befaamde componisten – mijn best te doen op een valse Schimmel.

Ik denk aan mijn vriendinnen van het Bakvissenaquarium, zoals onze middelbare school in de volksmond heette, met wie ik huiswerk maakte, met thee en mariakaakjes, wat al een hele belevenis was. We hoorden wel van fuifjes, die mieters waren, maar daar gingen alleen meisjes uit de hoogste klassen heen, geen guppy's zoals wij. Slechts één gebeurtenis steekt met kop en schouders boven alles uit. In 1961 zijn we op een zaterdagmiddag naar Amsterdam gegaan. Ik had van pa geld gekregen, op voorwaarde dat ik het niet aan mama zou vertellen. In De Uitkijk draaide Hiroshima mon amour. Die was weliswaar voor achttien jaar en ouder, maar we ondervonden geen problemen bij het binnenkomen. De film sloeg in als een bom en die ervaring heeft zeker bijgedragen aan mijn keus voor Amsterdam als studiestad.

Na aankomst spoed ik me door het welvaartsgezwel Hoog Catharijne naar de binnenstad en laat me bekoren door de Oudegracht met z'n geheimzinnige werfkelders, de

middeleeuwse steegjes met hun steunbogen, en het carillon, dat met heldere stem, op gezette tijd een ode brengt aan haar tijdloze schoonheid.

De jonge vrouw bij Burgerzaken kijkt wat nors, wanneer ik haar de reden van mijn komst vertel. Ze lijkt weinig zin te hebben in een afdaling naar een ongetwijfeld stoffige kelder om daar haar dienstverlening te betrachten. Ze vraagt of ik het online al geprobeerd heb. Enige overdrijving qua tijd en moeite daaraan besteed maakt weinig indruk.

‘U zou me echt een enorme dienst bewijzen,’ probeer ik haar te paaien, en daar blijkt ze gevoelig voor.

‘Ik moet het wel eerst even vragen,’ zegt ze en loopt weg.

Ik kijk om me heen en onderdruk een geeuw. Een vrouw in scootmobiel slalomt brutaal tussen de brave burgers door. Een man niest overdreven luid, waarop een hondje terugblaft.

Weer aan het loket volgt eerst een reprimande. ‘Het is niet helemaal de bedoeling van ons werk hier, u moet eigenlijk een schriftelijk verzoek indienen, maar mijn chef is de kwaadste niet. U dient zich wel te kunnen legitimeren.’

Opgelucht haal ik mijn rijbewijs uit mijn tas. Ze vouwt het roze documentje open en noteert wat ze nodig heeft. Daarna schuif ik haar het briefje met de gegevens van mijn moeder toe.

‘Het kan even duren. U kunt ook later terugkomen.’

‘Nee, ik wacht wel,’ zeg ik en zoek een plaats met uitzicht op de balie.

Half elf. Wat doe ik hier? Ma was enig kind, ik zit hier voor Piet Snot.

Kwart voor elf. Als ze nou toch een zus had, waarom zou ze daar dan over hebben gezwegen? Ruzie? Ma was fel, je moest met haar geen woorden krijgen. Perikelen rond de

erfenis? Zeker, ze was op de centen, maar dat was omdat die er nooit waren.

Klokke elf verschijnt mijn toeverlaat achter de balie en zwaait met een A4'tje.

'Mevrouw Brand, ik denk dat ik wat gevonden heb,' zegt ze met een verguld gezicht. Zo zie je maar weer. Ze legt het vel tussen ons in en wijst bij met haar pen. 'Dit is een kopie van de persoonskaart van uw moeder. Geboortedatum en datum van overlijden kloppen, ziet u?'

'Inderdaad.'

Ze draait het papier om. 'Dit is de stamkaart van haar vader: Johan Gerard Govers, geboren in 1886 in Utrecht en aldaar overleden in 1947. Hij is op 8 augustus 1913 getrouwd met Alida Catharina van der Knaap en dit zijn hun kinderen: Agnes, geboren 29 juni 1914 en Everdina, uw moeder, uit 1916.'

Tsj... dus toch. 'Leeft die Agnes nog?'

'Dat weet ik niet. Dan zou ik verder moeten zoeken.'

Ik voel dat het elastiek van haar servicebereidheid zijn maximale lengte heeft bereikt. 'Mag ik deze meenemen?'

'Daar heb ik 'm voor gemaakt.'

'Erg bedankt.' Ik vouw het papier dubbel en loop weg. Agnes, ouderwetse naam. Waarom weet ik dit nu pas?

Gevangen in de wieken van de draaideur hoor ik overduidelijk: 'Voilà.'

De hele terugreis ben ik van slag. Die stem... Alsof iemand mij iets opdraagt of van commentaar voorziet. Dit moet echt stoppen. Naast verzet voel ik ook angst. Van het soort dat ik vroeger had in bed, als 's nachts de balken van de zolder kraakten. Het gaat niet lekker in mijn hoofd. Ben ik te veel met mezelf bezig? Staat de sluis van het verleden te ver open? Maar dat is toch lariekoek, en in larie zal ik nooit

gelooven. Meteen moet ik gniffelen, want nu hoor ik toch echt mezelf: 'Zeg nooit nooit.'

Met paranormale zaken heb ik me nooit ingelaten en in huize Brand zou dat ook vloeken in de kerk zijn. Willem is de nuchterheid zelve. Heeft zich om die reden ook van het geloof afgekeerd, iets wat ik nooit heb gekund, of gedurfd. Ooit las ik ergens dat geloof een scheppende kracht is, dat geloof bewaarheidt. Een geweldige gedachte, waaraan ik me graag vasthoud. Overigens, dat er dingen zijn die zich onttrekken aan onze natuurwetten, lijkt me meer dan aan-nemelijk.

Mijn enige ervaring met esoterie was zo'n zeven jaar geleden. Louise was door haar vriend aan de dijk gezet en ging haar horoscoop laten trekken om te weten of hij bij haar terug zou komen. Ik moest met haar mee. De vrouw die we bezochten zei iets over haar dat ze niet kon weten en daar raakte ze zo opgewonden over, dat ze aandrong dat ik het ook deed. Onder druk van het moment gaf ik mijn geboortedatum. Dat mens puzzelen met ascendanten en ik weet niet wat nog meer. Na een paar minuten kwam ze met wat algemeenheden: ik hield van eerlijkheid en van muziek, maar daarna volgde een aantal eigenschappen, waar ik me totaal niet in herkende. Ze merkte wel dat ik mijn bedenkingen had, en toen ik zei dat iets echt niet klopte, schoof ze mij de zwartepiet toe, omdat ik mijn geboorteuur niet wist. Ja, zo kan iedereen het.

Als een hongerige hond stort Willem zich op de fotokopie. 'Leeft ze nog?'

'Dat weet ik niet, daar kon ze niets over zeggen.'

'Zal ik kijken of ik wat kan vinden?'

Een aanbod waar ik op hoopte. Willem is een geweldige pluizer. Hij vindt niets zo heerlijk als een schier onmogelijke opdracht aannemen, aan het werk te slaan en het resultaat met een vergulde blik te overhandigen, stevast ingeleid met de woorden: 'Het is even wat werk geweest, maar kijk...' Dan tovert hij elk gewenst konijn uit zijn hoed. Of liever: de computer. Nooit gedacht dat hij daarop zo fanatiek zou worden. Aanvankelijke reserves tegen dat ding – die mij nog wel eens dwarszitten – zijn bij hem als sneeuw voor de zon verdwenen. Hij vindt het weliswaar geen zegen voor de mensheid, maar wel voor de individuele mens.

Tot voor kort hadden we een computer in de woonkamer, maar dat was geen doen. Bij alles wat hij interessant vond, klonk het: 'Marjan, moet je eens komen.' Dan werd ik getrakteerd op gruwelen uit het verleden: de executie van een Nazi-kopstuk, een klassenfoto van de lagere school: Willem met ontbrekende voortanden.

'Er staat nog koffie,' zegt hij op de trap, 'maar misschien is die een beetje oud.'

In de keuken stuit ik op een halve pot, koud en veel te sterk. Zo is hij het gewend en het lukt me niet hem daarvan af te krijgen. Zijn hart moet minstens zes keer per dag zo'n doodsklap krijgen.

Ik weet dat ik hem beter niet kan storen, maar na een uur durf ik toch mijn neus om de hoek van de studeerkamer te steken. 'En?'

'Geen spoor,' verzucht hij achteroverleunend, om plotseling terug te veren. 'Misschien dit nog.'

Ik kan niet zien wat hem is ingevallen. Na een paar muis-klikken komt hij op een zoekscherm en werkt met één vinger de concordante toetsen af: A g n e s G o v e r s. Als de pagina zich heeft geladen, schrik ik van de klap op het bureau.

‘Bingo!’

‘Mag ik jouw bril even?’ Daarmee lees ik: Agnes Kromhout-Govers. Geboortedatum 29 juni 1914, overleden: 17 oktober 2001 te Overveen. ‘Goh... niet te geloven. Die is 87 geworden, vier jaar ouder dan ma.’

‘In ieder geval is ze getrouwd geweest met ene Kromhout. Dat scheelt weer.’

‘Hoezo?’

‘Daar zullen er geen honderden van zijn. We gaan toch zeker verder?’

Willem is me alweer een stap voor.

‘Je moet de begraafplaatsen in de omgeving van Overveen afbellen en vragen of ze daar ligt, en, als dat zo is, wie de rechthebbende van het graf is. Dat lijkt me vooralsnog de beste ingang tot de onderwereld.’

Een stap? Een straatlengte. ‘Wimmel, als ik jou niet had.’

‘Dan had je nu geen tante Aggie,’ lacht hij triomfantelijk.

Als ik opkijk, word ik verblind door de zon en knijp één oog dicht. ‘Maar er is toch ruimte zat?’

‘Vind je ze niet mooi staan zo?’

Ik kijk naar de vijf slappe plantjes die hij op de aarde heeft gelegd, op de plaats waar ze de grond in moeten. ‘Dat wel.’

‘Nou dan. Geef ze maar een slokje water, als ze erin staan.’

Met een stokje prik ik gaatjes in de grond, stop de slaplantjes erin en druk de aarde aan. Daarna loop ik naar de sloot aan de rand van het terrein en kantel de zinken gieter